

Aan de minister en staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Datum: 4 juni 2014

Onderwerp: Landelijke en regionale samenwerking lerarenopleidingen en scholen

Ons kenmerk: VSNU 14/196 U

Contact: vandenbergh@vsnu.nl / 06 25 59 38 34

Geachte mevrouw Bussemaker, geachte heer Dekker,

Met genoegen sturen wij u deze rapportage over de voortgang die de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, Vereniging Hogescholen (VH) en Vereniging van Universiteiten (VSNU) de afgelopen maanden hebben geboekt bij hun overleg over de verbetering van de onderlinge samenwerking. Aanleiding voor dit overleg was de *Lerarenagenda 2013-2020*, waarin u onze toezegging hebt opgenomen dat wij gezamenlijk een scherper beeld verschaffen van de landelijke en regionale samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen: hoe verloopt die samenwerking, wat zijn daarbij succes- en faalfactoren en hoe kan de samenwerking verder worden verbeterd? In deze brief gaan wij in op deze vragen, waarbij we onder meer aandacht besteden aan de verantwoordelijkheidsverdeling tussen diverse partijen en aan de formele positie van scholen en lerarenopleidingen binnen de opleidings- en kwalificatiestructuur voor leraren.¹

In de afgelopen maanden hebben de vijf sectorraden intensief en op constructieve wijze samengewerkt om te onderzoeken hoe de opleiding tot leraar en de beroepsuitoefening van leraren beter op elkaar kunnen aansluiten, met als belangrijkste uitgangspunt: goed onderwijs door goed opgeleide leraren. Deze samenwerking is door alle partijen als zeer nuttig en prettig ervaren.

Zes gezamenlijke prioriteiten

Wij zijn onze verkenning gestart met een ketenanalyse. Op basis van deze ketenanalyse is vervolgens een aantal samenhangende clusters van knelpunten benoemd. Deze clusters van knelpunten in de samenwerking vormen de basis voor zes gezamenlijke prioriteiten. Via landelijke overlegtafels (dit voorstel werken wij later in deze brief uit) zullen de thema's, samen met scholen en lerarenopleidingen in de sectoren po, vo en mbo verder worden uitgewerkt in een concrete en realistische actielijst. Het motto voor de samenwerking is: *Gedeeld*

¹ Vergelijk ministerie van OCW (2013), *Lerarenagenda 2013-2020: de leraar maakt het verschil*.

eigenaarschap van samen opleiden en professionaliseren. De speerpunten zullen voortdurend tegen het licht worden gehouden en waar nodig worden aangepast en aangevuld. De gezamenlijke prioriteiten zijn:

1. Kwaliteit en kwantiteit van de instroom van lerarenopleidingen

Om tot een goede uitstroom van startbekwame leraren te komen, is het verhogen van het niveau van de instroom van de lerarenopleidingen zeer gewenst. Daarnaast is de kwantiteit van de instroom in de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs (wo en hbo) bij de tekortvakken te laag. Wij zullen de volgende acties in gang zetten:

- het verhogen van het niveau van de instroom, waaronder een verkenning naar de mogelijkheden en de effecten van selectie;
- het vergroten van de instroom van de lerarenopleidingen in de wo-tekortvakken door de (beperkende) verwantschapstabellen af te schaffen, met behoud van kwaliteit van de instroom;
- het structureel vergroten van de zijinstroom.

2. Gesprek over eindtermen, bekwaamheidseisen en toetsen

De beroepsgroep leraren formuleert en herijkt de bekwaamheidseisen, die het minimumniveau van de bekwaamheid van de leraar bepalen. Ze geven richting aan bekwaamheidsonderhoud, maar leiden niet tot een hogere beroepsstandaard. Het mbo heeft eigen beroepscompetentieprofielen gemaakt. Mogelijk is dat ook een goed alternatief voor de andere sectoren. De eindtermen worden vastgesteld door de lerarenopleidingen, maar hier is meer afstemming met de scholen gewenst. Wij zullen de volgende acties in gang zetten:

- Onderzocht wordt welke beroepscompetentieprofielen voor alle sectoren vastgesteld kunnen worden.
- Alle lerarenopleidingen hebben in 2015 een 'adviescommissie' voor elk van de onderwijssectoren met vertegenwoordigers van het betreffende werkveld. Deze commissie adviseert de lerarenopleiding over de eindtermen, de invulling van de curricula en de toetsing.

3. Stageplaatsen en stagebegeleiding

Ondanks concrete meerjarenafspraken op regionaal niveau zijn er onvoldoende kwalitatief goede stageplaatsen én goede stagebegeleiders. Juist deze onderdelen zijn essentieel in de opleiding van aspirant-leraren. De grens aan opname- en begeleidingscapaciteit op scholen in de huidige praktijk lijkt te zijn bereikt. Deze ontwikkelingen vragen om landelijk overleg. Wij zullen de volgende acties in gang zetten:

- Betrokken partijen zullen spreken over mogelijkheden tot sturing op de instroom van nieuwe studenten. Belangrijke aspecten hierin zijn de beschikbare stagecapaciteit bij de scholen, het mogelijke kwaliteitsverlies bij de instroom en een eventueel minder gunstig beroepsperspectief. Ook zal worden gesproken over een grotere instroom bij de tekortvakken in het vo en mbo.
- Scholen en opleidingen zullen afspraken maken over de kwaliteit van het werkplekleren. In dit kader worden de randvoorwaarden voor goede en voldoende stagebegeleiding overeengekomen.

- De partijen onderzoeken de mogelijkheid om in 2015, samen met VELON, vanuit bestaande scholingsmodulen voor stagebegeleiders, een certificaat en criteria voor modulen te ontwikkelen waarmee dit certificaat behaald kan worden. Dit kan gebaseerd zijn op regionaal georganiseerde scholing.

4. Kwaliteit en begeleiding van de startende leraar

Het beroep van leraar is complex. Om deze reden is extra begeleiding voor startende leraren nodig. Mede in dat licht wordt daarom al enige tijd stevig ingezet op de verbetering van de begeleiding van startende leraren.² De noodzaak tot begeleiding van startende leraren is tweeledig: enerzijds moet deze gericht zijn op het voorkomen van (de thans te hoge) uitval uit het beroep, anderzijds op het doorgroeien in bekwaamheden en professioneel functioneren in de school. De sectorraden en lerarenopleidingen hebben de ambitie dat alle startende leraren gestructureerde en professionele begeleiding krijgen en dat deze gebord wordt.

Lerarenopleidingen en besturen in po, vo en mbo werken samen aan een geleidelijkere overgang van startende leraren van de lerarenopleiding naar het werk op scholen en onderwijsinstellingen. Wij zullen de volgende acties in gang zetten:

- Schoolbesturen zorgen – waar mogelijk in samenwerking met lerarenopleidingen – dat startende leraren een effectief inwerk- en begeleidingsprogramma volgen. Inspanningen worden gezamenlijk geëvalueerd. Een adequaat begeleidingsprogramma voor startende leraren maakt structureel deel uit van het strategisch HR-beleid van besturen en scholen.³
- Sterkere positionering van de inductiefase: sectorraden en lerarenopleidingen ontwikkelen voorstellen om de koppeling van de initiële opleiding van leraren aan een bevoegdheid te handhaven, maar met een verplichte inductieperiode. Lerarenopleidingen en sectorraden vinden het noodzakelijk dat er een helder onderscheid tussen een gezamenlijke definitie van ‘startbekwaam’ en ‘vakbekwaam’ komt. Uitgangspunt is uiteraard dat startende leraren bevoegd en bekwaam zijn.

5. Professionele leeromgeving in de school ?

Gezien de voortdurende ontwikkelingen in maatschappij en onderwijs is het noodzakelijk dat leraren zich permanent uitgedaagd voelen zich verder te ontwikkelen. Professionalisering van leraren heeft niet alleen betrekking op de initiële opleiding, maar ook op de professionele ontwikkeling gedurende de loopbaan. Dat streven heeft betrekking op het verband tussen de initiële opleiding, een inductiefase in de praktijk en de daaraan verbonden verantwoordelijkheden, en het aantoonbaar door blijven leren. De cultuur binnen scholen en onderwijsinstellingen en de organisatie van het werken in het onderwijs moeten het in dat kader mogelijk maken dat leraren deze uitdaging aangaan. Het ligt voor de hand een relatie te leggen met de lerarenbeurs en het lerarenregister. Wij zullen de volgende acties in gang zetten:

- het systematisch ontwikkelen van een samenhangend professionaliseringsbeleid voor de medewerkers in de verschillende fasen van hun loopbaan;
- een (na)scholingsaanbod valideren in het kader van de permanente educatie voor de herregistratie;

² Daarbij kan gedacht worden aan het driejarige programma ‘begeleiding startende leraren’, maar ook aan activiteiten van diverse regionale platforms onderwijsarbeidsmarkt. Uit onze eerste gezamenlijke analyse blijkt tevens dat de begeleiding van startende leraren steeds meer deel uitmaakt van de samenwerking tussen lerarenopleidingen en het afnemend veld in po, vo en mbo.

³ Deze afspraak is opgenomen in het recent afgesloten *Sectorakkoord VO 2014-2017* tussen OCW en de VO-raad.

- het bevorderen dat leraren met een bachelordiploma in staat worden gesteld zich via een hbo- of academische master verder te ontwikkelen; scholen kunnen met specifieke wensen ten aanzien van de invulling van de master tot afspraken komen met de instellingen die masteropleidingen ontwikkelen;
- lerarenopleidingen en scholen zetten de komende jaren in op het stimuleren van een professionele leeromgeving binnen scholen, met als uitgangspunt “de school als lerende organisatie”.

6. Inrichting overleg en afstemming met OCW

Op dit moment spelen diverse organisaties en instituties een formele rol in het kwaliteitsstelsel voor de opleiding en professionalisering van leraren:

- de Onderwijscoöperatie, als de bestuurlijke vertegenwoordiging van de beroepsgroep leraren, vanuit haar adviesrol ten aanzien van de bekwaamheidseisen leraren (wet BIO);
- de PO-Raad, VO-raad en MBO Raad als vertegenwoordigers van de schoolbesturen, vanuit hun wettelijke verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs, vanuit hun werkgeversrol en vanuit hun rol als ‘afnemer’ van de lerarenopleidingen;
- de Vereniging Hogescholen en de Vereniging van Universiteiten als vertegenwoordigers van de aanbieders van de lerarenopleidingen in respectievelijk hbo en wo, vanuit hun verantwoordelijkheid om goed gekwalificeerde leraren op te leiden die voldoen aan de bekwaamheidseisen;
- de overheid, vanuit haar verantwoordelijkheid voor de opleidings- en kwalificatiestructuur voor leraren (kwaliteit leraren en voldoende gekwalificeerde leraren).

De sectorraden zijn het eens over het feit dat een goede afstemming tussen de behoefte van het afnemend veld en de lerarenopleidingen noodzakelijk is. De vraag vanuit de scholen en het aanbod vanuit hogescholen en universiteiten moeten optimaal op elkaar aansluiten. De sectorraden voelen zich afzonderlijk én gezamenlijk eigenaar van en verantwoordelijk voor de kwaliteit van leraren en lerarenopleidingen, en dus ook verantwoordelijk voor de noodzakelijke afstemming om die kwaliteit te realiseren. Resultaat van ons overleg is dat wij een structuur voor overleg inrichten, waarbij de gezamenlijkheid – met respect voor de onderscheiden rollen en verantwoordelijkheden – tot uitdrukking komt. Doel van het overleg is het (verder) ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op de aansluiting tussen opleiding en beroep en samenwerking vanuit de complementaire verantwoordelijkheden van betrokken partijen op landelijk en regionaal niveau.

We gaan dat doen door één bestuurlijke overlegtafel in te richten voor de vijf onderwijssectoren, voor onderling overleg en afstemming over onderwerpen die ons allen aangaan, en voor gezamenlijk overleg met de minister en staatssecretaris van OCW. Daarnaast zal er voor het po, mbo en vo elk een sectortafel worden ingericht voor structureel overleg met de lerarenopleidingen. Hierin worden de genoemde acties voorbereid, uitgevoerd en gemonitord en wordt de bestuurlijke overlegtafel voorbereid. De bestuurlijke overlegtafel, die twee maal per jaar plaatsvindt, moet leiden tot bindende afspraken over de bovengenoemde vijf prioriteiten. Wij vragen de minister en staatssecretaris om deze gezamenlijke overlegtafels te erkennen en te gebruiken bij het beleid van OCW met betrekking tot de leraren. De komende maanden zetten wij de vorming en inrichting van deze overlegtafels in gang.

In dit kader is het ook belangrijk dat er wordt stilgestaan bij de vele beleidsmaatregelen en subsidieregelingen vanuit OCW. Hierdoor worden bestaande samenwerkingsverbanden verstoord in het opbouwen van duurzame relaties. Hierin is meer overzicht en regie nodig, ook vanuit de overheid.

Op de rol van de Onderwijscoöperatie in dit proces gaan wij in onder het kopje 'Beroepsgroep leraren' later in deze brief.

Regionale samenwerking

Ter afsluiting willen wij kort nog twee opmerkingen maken. In de eerste plaats verdient het beeld dat de samenwerking tussen lerarenopleidingen en het afnemend veld achterblijft en minder effectief zou zijn – het vertrekpunt voor ons overleg – nuancering. Zeker regionaal voelen scholen en lerarenopleidingen al langer de behoefte opleidingen en de eerste jaren van de lerarenpraktijk goed op elkaar af te stemmen. Mede als gevolg van een toegenomen nadruk op samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheden voor het opleiden van leraren, zijn verhoudingen tussen lerarenopleidingen en besturen de afgelopen tien jaar beter in balans gekomen en is de onderlinge agenda met betrekking tot samenwerking verbreed. Op landelijk en regionaal niveau is een breed palet van samenwerkingsvormen ontstaan, bijvoorbeeld rond opleiden in de school en binnen regionale arbeidsmarktplatforms.

Dat neemt niet weg dat ook wij van mening zijn dat verbeteringen in de (regionale) samenwerking en afspraken noodzakelijk zijn. Ook wij nemen verschillen tussen onderwijssectoren waar, en zien dat samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen niet in alle regio's even goed van de grond komt en dat er soms geen eenduidige antwoorden op in de Lerarenagenda genoemde vragen zijn te geven.

Voor veel van de eerste vijf genoemde prioriteiten zullen ook acties nodig zijn op regionaal niveau. Aan de bestuurlijke en sectorale overlegtafels zal daarom ook worden gesproken over het versterken van de regionale samenwerking. Wel is het tijdrovend om alle samenwerking die er is gedetailleerd in kaart te brengen vanwege de omvang en de diversiteit. Daarom vinden wij het noodzakelijk en belangrijk om de komende maanden een eerste inventarisatie die we hebben gemaakt, te verdiepen. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren door middel van onderzoek dat zich richt op het in kaart brengen van de aard, omvang en het functioneren van huidige regionale overlegvormen tussen lerarenopleidingen en besturen. Langs die weg kunnen *best practices* worden gedeeld en kunnen eventueel noodzakelijke interventies en maatregelen preciezer worden bepaald.

Beroepsgroep leraren

In de tweede plaats vragen wij aandacht voor de rol van de Onderwijscoöperatie. Enerzijds gaat het om de rol van de Onderwijscoöperatie in dit specifieke proces, anderzijds willen we graag de bredere discussie voeren over de rol van de Onderwijscoöperatie in het stelsel. Op dit moment adviseert de Onderwijscoöperatie de bewindslieden van OCW bij het vaststellen van de bekwaamheidseisen. De drie meest betrokken sectorraden (po, mbo en vo) vinden vanuit hun rol als werkgever dat zij onvoldoende invloed kunnen uitoefenen op het proces van de totstandkoming van de bekwaamheidseisen door de Onderwijscoöperatie. Daarom stellen de vijf onderwijssectoren voor dat, naast de Onderwijscoöperatie als vertegenwoordigers van de leraren, ook het afnemend veld vanuit hun rol als werkgevers (PO-Raad, MBO Raad, VO-raad) en het aanleverend veld, vanuit hun rol als aanbieders van lerarenopleidingen (VH en VSNU) de

bewindslieden van OCW separaat adviseren over de bekwaamheidseisen. De onder 2 genoemde beroepscompetentieprofielen zullen hierbij dan de basis kunnen vormen. De vijf onderwijssectoren zijn bovendien bereid hun adviezen over deze bekwaamheidseisen zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen. Wij verzoeken u deze werkwijze in overweging te nemen.

Tot slot

Het overleg tussen de sectorraden is constructief geweest en heeft ons nader tot elkaar gebracht. Deze lijn zal structureel worden voortgezet, zowel intersectoraal als tussen afzonderlijke partijen binnen sectoren. We zetten de samenwerking en de verkenning voort. Wij zullen daarbij ook – conform eerder gedane toezeggingen – op beleidsniveau vertegenwoordigers van de beroepsgroep betrekken.

Graag gaan we gezamenlijk met u het gesprek aan over het resultaat van onze inspanningen en aanzet tot verdere voorstellen.

Met vriendelijke groet,

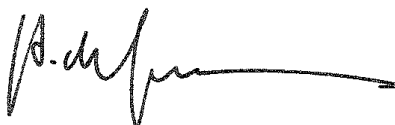
Simone Walvisch
Vicevoorzitter PO-Raad

Jan van Zijl
Voorzitter MBO Raad

Paul Rosenmöller
Voorzitter VO-raad

Thom de Graaf
Voorzitter Vereniging Hogescholen

Karl Dittrich
Voorzitter VSNU